

Prevzete besede in besedne zveze

Glede besed in besednih zvez noben jezik ni samozadosten. Tudi slovenščina jih prevzema iz drugih jezikov, knjižni jezik pa jih poleg tega dobiva še iz narečij. Take besede in besedne zveze imenujemo prevzete. (Preden se pri oblikovanju besedila odločimo za prevzem kake besede, se najprej vprašamo, ali jo sploh potrebujemo, ali ni mogoče istega povedati s katero že znano domačo besedo ali z novo domačo tvorjenko.)

Prevzete besede in besedne zveze so ali občna ali lastna imena, npr. *kultura*, *avto*, *vojna*, *jazz*, *džezva*, *kolhoz*; *a priori*, *à propos* – *Tolstoj*, *Sarajevo*, *Schiller*, *Lyon*, *Novi Pazar*, *New York*, *Sierra Madre*. Slovenski knjižni jezik si jih lahko prilagaja glede na izgovor in pisavo, glede na oblike ali njih rabo, pa tudi glede posameznih njihovih delov (morfemov).

Prevzeta občna imena ali besedne zveze in lastna imena podomačujemo v izgovoru, oblikoslovju in skladenjski rabi, v pisavi pa ločimo popolno in delno poslovenitev. Popolnoma poslovenjene občne prevzete besede imenujemo izposojenke (*kultúra*, *mítíng*, *vôjna*, *džézva*), taka lastna imena pa podomačena (*Zévs*, *Gútsman*, *Šmíd*, *Petrárka*); tako je tudi z besednimi zvezami (npr. *a kónto*, *Slavonski Brod* [slavónski bród-])* . Deloma poslovenjene občne besede (npr. le govorno in/ali oblikoslovno) imenujemo tujke (*show* [šôu šôva], *jazz* [džéz-]), deloma poslovenjena lastna imena (*Schiller Schillerja*, *Shakespeare Shakespear/j/a*) pa so nam polcitatna; enako je z besednimi zvezami (*corpus delicti corpora delicti*, *New York New Yorka*, *Novi Pazar Novega Pazarja*). Tujke, tuje besedne zveze ter polcitatna lastna imena imajo v imenovalniku ednine in enakem tožilniku (nepregibne besede in zveze pa sploh) lahko pisno citatno obliko (*Shakespeare*, *corpus delicti*, *à propos*), tj. pišejo se kakor v jeziku, iz katerega jih jemljemo.

Nasprotje prevzetih besed in besednih zvez so domače (avtohtone) besede in besedne zveze; te so ali naša dediščina iz praslovanščine ali pa so nastale že v slovenskem jeziku samem. Poleg prevzetih in domačih so še poldomače (polprevzete) besede; te so v slovenščini nastale iz prevzetih besed ali njihovih delov in domačih obrazil (redkeje tudi nasprotno): *nietzschejanec*/*ničejanec*, *šovinističen*, *nibelunški*, *moralnost*, *uzurpirati*, *bojkotirati*, *nervozen*, *antidelec*, *dentistka* ipd.

Pomni

V slovenska besedila prihajajo tudi citatne besede in besedne zveze, npr. *horošo*, *Herr*, *ab urbe condita*, *first lady*. Citatne besede in besedne zveze ali tudi cele povedi (npr. *Panta rhei*; *To be, or not to be: that is the question*) niso sestavine slovenskega jezika, zato se pišejo, izgovarjajo in pregibajo ter vežejo druga z drugo tako kot v izvornem jeziku.

Pisanje prevzetih besed in besednih zvez

Občne besede

Večino prevzetih občnih besed pri nas domačimo pisno (izgovorno, oblikoslovno in

---

* Vežaj za zvonečim nezvočnikom v oglatem oklepaju (npr. [brod-]) nakazuje izgovor tipa [brót bróda] (glej tudi § 22).

skladenjsko pa vse); načeloma jih pišemo le po domače tedaj, kadar jih prečrkujemo iz nelatiničnih črkovnih pisav ali pa jih črkovno zapisujemo iz ideogramov.

Posebnosti

Izvirno pisavo ohranijo le nekatere kategorije prevzetih besed:

1. mednarodni glasbeni izrazi: *capriccioso*, *adagio*, *allegro*; **165**
2. nekateri manj rabljeni strokovni izrazi: *hausse*, *commedia dell'arte*, *curriculum vitae*, *a conto*, *cross-country*, *fin de siècle*; **166**
3. posamezni drugi izrazi: *faux pas*, *jazz*, *disco*; **167**
4. večina imen za vozila (npr. za avtomobile, letala) ali za nekatere tehnične predmete ipd.: *volkswagen*, *peugeot*, *boeing*, *caravelle*, *recorder*, *pascal*. **168**

Tudi take besede s časom navadno prevzamejo domačo slovensko pisavo po slovenskem izgovoru, npr. *kurikulum*, *a konto*, *kros*, *džul*, *folksvagen*, *karavela*, *rekorder*, *disko*, *paskal*.

Trgovska in proizvodna podjetja iz komercialnih razlogov pogosto prevzemajo tuje besede in jih tudi pišejo v izvorni obliki (taka poimenovanja pa si tudi izmišljajo). To je za knjižni jezik nepriporočljivo; če pa do tega že pride, jih pišimo po pravilih za navadne slovenske besede, torej namesto *coca-cola*, *juice*, *nylon*, *cocta* rajši *kokakola*, *džus*, *najlon*, *kokta*.

Pomni

Občnoimenske zveze besed ali morfemov, ki se pregibajo samo v zadnji sestavini, pri domačenju navadno pišemo skupaj, npr. *pommes frites* – *pomfrit*, *bon ton* – *bonton*, *vade mecum* – *vademe-kum*, *cha-cha-cha* – *čačača*, *auto-da-fé* – *avtodafe*, *coca-cola* – *kokakola*. **169**

Lastna imena

170

Prevzeta lastna imena obravnavamo različno glede na to, ali so osebna, zemljepisna ali stvarna, pa tudi glede na to, ali prihajajo v slovenščino iz latiničnih ali nelatiničnih (ali celo ideografskih) pisav.

Za imena, prepisana iz nelatiničnih pisav ali iz ideogramov, veljajo pravila kakor pri prevzetih občnih imenih.

O pisanju tvorjenk iz prevzetih lastnih imen gl. § 957–963, 980–988, 1006, 1013–1019.

IMENA BITIJ

171

Latinične pisave

172

Pisno podobo prevzetih osebnih lastnih imen načeloma ohranjamo.

Podomačujemo pa:

1. imena grško-rimskega sveta (*Ezop*, *Eviprid* – *Plavt/usl*, *Horac/ij*) ali imena, prevzeta prek latinščine in grščine (*Darej*, *Elija*, *Kristus*, *Jugurta*); **173**
2. imena vladarskih (in nekaterih plemiških) rodovin: *Burboni*, *Habsburžani*, *Jage-lonci*, *Babenberžani*; **174**
3. redka druga imena znanih zgodovinskih oseb: *Petrarka*, *Kolumb*, *Galilej*, *Luter*, *Kalvin*, *Gutsmann*; **175**

- 176** 4. navadno svetniška imena: *Franc Ksaver, Francišek Asiški, Don Bosko*;
- 177** 5. večino v slovenščino prevzetih imen in priimkov: *Jože(f), Franc, Marija, Kar-men – Fuks, Švajger, Štern, Popovič, Dvoržak*; po tem zgledu tudi imena vladarjev in papežev: *Elizabeta, Franc Jožef, Viktorija, Janez XXIII., Pij*; tako tudi slengovska ime-na, npr. *Majk, Džimi*;
- 178** **Pomni**
Podomačitve so včasih samo delne: *Schmit, Kryžanovski*.
- 179** 6. imena pripadnikov narodov ter prebivalcev držav, pokrajin in naselij, ki so pri nas podomačena: *Francoz, Estonec, Latvijec, Bask, Španec, Madžar, Italijan, Grk, Vali-žan, Kmer, Hotentot, Švicar, Parižan, Varšavčan; Toskanec, Gaskonjec, Bilečan*.
- 180** **Nelatinične pisave**
Podomačeno pišemo imena vseh vrst iz grških in ciriličnih pisav (izjema je srb-sko-hrvaška), azijskih (izjema je turška), afriških, polinezijskih in drugih: *Papandreu, Ksirovunu, Pugačov*.
- 181** **Prevedena imena**
Prevzeta lastna imena včasih tudi prevajamo: *Orlovo pero, Pika Nogavička, Biser-na reka, Češnjev cvet, Skledoliz, Trlica*. Načeloma prevajamo vzdevke: *Aleksander Veli-ki, Friderik S praznim žepom*.
- 182** **ZEMLJEPISNA IMENA**
Zemljepisna lastna imena večinoma obravnavamo tako kot osebna, sicer pa različ-no glede na to, ali so eno- ali večbesedna.
- 183** **Enobesedna imena**
Enobesedna zemljepisna lastna imena iz latiničnih pisav večinoma ohranjajo izvir-no podobo: *Massachusetts, Caen, Köln, Cagliari*.
- 184** **Podomačena imena in pisava**
Podomačeno pišemo imena:
- 185** 1. držav, dostikrat pa tudi zveznih držav in pokrajin: *Anglija, Poljska, Švica, Kore-ja, Japonska, Bangladeš, Rusija, Češka, Teksas, (Južna) Karolina, Virginija, (Savdska) Arabija – Turingija, Lacij, Provansa, Kampanja, Kastilja, Atika, Tesalija*;
- 186** 2. celin, nekaterih bolj znanih otokov in polotokov: *Evropa, Avstralija, Antarktika – Havaji, Korzika, Sardinija, Rodos, Šrilanka, Baleari, Tavrida – Arabija, Peloponez, Ju-katan*;

3. oceanov, morij, večjih rek in nekaterih večjih jezer: *Atlantik – Baltik – Donava, Aniža, Adiža, Tibera, Tilment, Pad, Sena, Loara, Mozela, Garona, Rodan/Rona, Ren, Temza, Visla, Nil, Misisipi, Misuri, Amazonka, Bramaputra, Jangcekjang – Tanganjika, Titikaka, Inari*; **187**

4. večjih gorovij in nekaterih gor: *Pireneji, Ardeni, Vogezi, Kavkaz, Himalaja, Kor-diljere, Kilimandžaro*; **188**

5. nekaterih bolj znanih krajev, npr. *Firence, Pariz, Bruselj, Ženeva, Lozana, Lizbona, Praga, Plzen, Varšava, Krakov, Lodž, Jeruzalem, Čenstohova, Peking, Čikago, Edinburg*; **189**

6. nekaterih stavb, objektov: *Kapitol, Hradčani*. **190**

Tem imenom se pridružujejo tista, ki se pri nas izgovarjajo tako, kakor se pišejo: *Berlin, London, Madrid, Padova*.

Slovenska imena namesto neslovenskih **191**

Namesto nekaterih tujih imen imamo svoja: *Dunaj, Carigrad, Solun, Rim, Benetke, Videm, Čedad, Oglej, Gradež, Reka, Karlovec, Banjaluka, Pulj*; prim. še imena držav kakor *Nemčija, Ogrska*.

Pomni

1. Ustrezna tuja imena uporabljamo poleg domačih navadno le za identifikacijo, zlasti v mednarodnem občevarju: *Dunaj (Wien), Oglej (Aquileia), Gradec (Graz), Tržič (Monfalcone), Monošter (Szentgotthárd)*; podobno na kažipotih: *Reka (Rijeka), Dunaj (Wien), Celovec (Klagenfurt)*. **192**

2. V poštnem prometu uporabljamo uradna krajevna imena: *Wien, Istanbul, Roma*. **193**

3. Na narodnostno mešanih ozemljih so v javnih napisih ipd. poleg slovenskih imen v rabi tudi imena v jeziku ustrezne narodnosti: *Koper/Capodistria, Lendava/Lendva*. Na ozemlju zunaj RS je zaporedje lahko zamenjano (*Trieste/Trst*), odvisno od jezika, v katerem je napisano preostalo besedilo. **194**

4. Nekatera starejša poimenovanja, npr. *Monakovo (München), Draždani (Dresden), Solnograd (Salzburg), Turin (Torino)*, so danes stilno zaznamovana. **195**

5. Imena kot *Viden, Bardo, Ta na Bili* so pokrajinsko ali narečno obarvana. **196**

Prevedena imena **197**

Tujih enobesednih zemljepisnih imen načeloma ne prevajamo; izjema so včasih nekateri tipi zloženek: *Nizozemska, Gosposka ulica, Bodensko jezero* (za *Nederland, Herrengasse, Bodensee*).

Večbesedna imena **198**

Prevedena večbesedna imena **199**

Večbesedna zemljepisna imena večinoma v celoti prevajamo, če so sestavljena iz prvotno občnih sestavin, sicer pa le tiste njihove dele, ki so občni.

Mednje gredo imena

1. držav: *Združene države Amerike, Skupnost neodvisnih držav, Nova Zelandija*; iz njih delamo tudi ustrezna kratična poimenovanja (*ZDA, SND*); **200**

- 201** 2. pokrajini: *Spodnja Saška, Bližnji vzhod, Nova Škotska, Nova Anglija, Donski bazen;*
- 202** 3. delov kopnega: *Nova Gvineja, Kanarski otoki, Velikonočni otok, Ognjena zemlja, Sv. Helena – Rt dobrega upanja, Apeninski polotok;*
- 203** 4. vod: *Tihi ocean, Indijski ocean, Severno morje, Beringovo morje – Zalivski tok – Bengalski zaliv, Rokavski preliv, Otrantska vrata, Mesinska ožina, Železna vrata – Laduško jezero, Ženevsko jezero – Pripetska močvirja – Reka sv. Lovrenca – Niagarski slapovi, Nilske brzice – Sueški prekop; Prekop Donava–Tisa–Donava; taka enobesedna imena so redka: Rokav (Rokavski preliv), Zaliv (Perzijski ali Arabski zaliv);*
- 204** 5. oblik zemeljskega površja (gorovij, vzpetin, dolin, ravnin, planjav, puščav): *Srednjerusko višavje, Golanska planota, Bela gora, Skalne gore, Srednjesibirsko višavje, Panonska nižina, Negevski puščava;*
- 205** 6. nekaterih mest: *Nižji Novgorod, Frankfurt na Majni/Odri, Dunajsko Novo mesto, Češke Budjevice, Špindlerjev Mlin;*
- 206** 7. cest, ulic, trgov, parkov: *Verdijevo sprehajališče (Corso Giuseppe Verdi), Goldonijev trg (Piazza Goldoni), Kaluška cesta (Kalužskaja doroga), 42. ulica (42nd Street), Ulica Huga Wolfa (Hugo Wolf-Straße), Elizejske poljane (Champs-Élysées), Trafalgarški trg (Trafalgar Square), Bulvar sv. Mihaela (Boulevard Saint Michel), Montmartrska ulica (rue Montmartre), Rdeči trg (Krasnaja ploščad), Nevsko nabrežje (Nevskaja naberežnaja), Nabrežje 13. novembra (Kej 13 noemvri), Peta avenija (Fifth Avenue), Vaclavski trg (Václavské náměstí), Luksemburški park (Parc de Luxembourg);*
- 207** 8. objektov: *Bela hiša (White House), Slavolok zmage (Arc de Triomphe), Eifflova stolp (Tour Eiffel), Zimski dvorec (Zimnij dvorec).*

208 *Neprevedena večbesedna imena*

V nekaterih večbesednih zemljepisnih imenih občnoimenskih sestavin navadno ne prevajamo: *New York, Rio de Janeiro, Boka Kotorska, Mariánské Lázně, Downing Street, Quai d'Orsay*. Drugih samo včasih ne prevajamo (zaradi stilnega učinka): *na Champs-Élysées, na Herrenstraße, East River* (lahko tudi *Vzhodna reka*).

209 STVARNA IMENA

Stvarna lastna imena obravnavamo podobno kot zemljepisna.

210 Podomačena imena

Imena grško-rimskega izvora (ali prevzeta s posredovanjem teh dveh jezikov) podomačujemo: *Odiseja, Metamorfoze*. Tako ravnamo tudi z imeni, ki jih prepisujemo iz nelatiničnih pisav: *Tretjakovka, Kaba*.

211 Nepodomačena imena

Nekatera stvarna lastna imena navadno puščamo nespremenjena, npr. imena glasil in podjetij: *Elle, Spiegel, News Week, Fiat, General Motors*. Po potrebi se nekatera taka imena lahko tudi prevajajo, npr. *Ona* za *Elle*.

Prevedena imena**212**

Stvarna lastna imena po potrebi, imena umetnostnih del pa praviloma prevajamo: *Kavarna Panteon (Café Panthéon)*, *Pri treh mušketirjih (Chez les trois mousquetaires)*, *Blagovnica Printemps (Magasin Printemps)*, *Čikaška univerza (University of Chicago)*, *Rdeča armada (Krasnaja armija)*, *Ameriška banka (Bank of America)*, *Organizacija združenih narodov (United Nations Organization)*, *Dunajski filharmoniki (Wiener Philharmoniker)*; *Veliki diktator (The Great Dictator)*, *Ogrska rapsodija (Ungarische Rhapsodie)*, *Božanska komedija (Divina commedia)*, *Semenj ničevosti (Vanity Fair)*, *Gospodična (Gospođica)*, *Vojna in mir (Vojna i mir)*, *Figarova svatba (Le mariage de Figaro)*, *Velika opera (Grand Opéra)*.

Pomni

1. V nekaterih večbesednih stvarnih lastnih imenih vendarle ne slovenimo občnoimenskih sestavin; taka imena so prevzeta kot polcitatna in jih zaradi stilnega učinka pogosto ne prevajamo: *Downing Street*, *Giro d'Italia*, *Tour de France*, *Boljšoj teatr*, *Grand Opéra*, *Hôtel des Invalides*, prim. § 212. **213**

2. Nekatera kratična poimenovanja se ne nanašajo na ustrezna slovenska poimenovanja (slovensko poimenovanje se večinoma ne uporablja): *Avnoj*, *Skoj*, *Unesco*, *Efta*, *BBC*, *RAI*, *Fide*, *Fifa*. **214**

Načela za obravnavo pisav pri prevzemanju besed**215****Prevzemanje črk oz. pismenk****216**

Kadar prevzetih besed ne domačimo, ohranjamo latinične pisave povsem nedotaknjene, tj. pišemo in tiskamo jih z vsemi ločevalnimi znamenji in v obliki, kakor jo imajo v svojem jeziku in njegovi pisavi. Nelatinične pisave prečrkujemo v slovensko latinico, ideografske pa zapisujemo na podlagi ustrezne glasovne vrednosti pismenk (ideogramov).

Tipografske težave**217**

Kadar pisalni ali stavni stroj nima katere črke tujih pisav, si pomagamo z vpisovanjem z roko ipd., v skrajnem primeru tudi

a) ločevalno znamenje opustimo (*â, æ, l > a, a, l*) ali pa tujo črko zamenjamo s črko/črkama, ki (približno) ustreza(ta) glasu, zaznamovanemu s tako črko/črkama: *ś, q, ŷ, ö, ø > š, on/om, ue, oe, ö/oe*; **218**

b) združeno črko zamenjamo z ustreznima posameznima črkama (*æ, œ > oe, ae*) ali z ustrezno drugo črko ali njeno razvezavo (*æ > ö/oe*), če s tem ne povzročimo dvoumnosti ali stilne nelagodnosti (francoski *æ* npr. razvezujemo v *oe*, ne zamenjujemo ga z *ö* ali *ø*; v danščini pri *ø* ne moti niti zamenjava z *ö* niti razvezava v *oe*); **219**

c) nemški *ß* lahko razvezujemo v *ss*. **220**

S podobnimi vprašanji se srečujemo tudi v računalništvu.

Prim. § 1071 in pri vsaki posamezni pisavi.

221 Pomni

Pri vseh pisavah so tu obravnavane samo črke in črkovja sodobnih pisnih sistemov posameznih jezikov. Zlasti lastna imena so lahko zapisana tudi z drugimi črkami, ki pa jih naše preglednice (gl. § 1072–1134) načeloma ne zajemajo. Prav tako vanje niso zajete vse posebnosti občnoimenskega besedja (npr. iz francoščine, še manj iz angleščine), temveč se omejujemo na tipe z več potrditvami.

222 Prevzemanje glasov in naglasa

V slovenski knjižni jezik prevzete besede izgovarjamo z glasovi in naglasom slovenskega knjižnega jezika. Tuje glasove torej zamenjujemo z najbližjimi slovenskimi knjižnimi; zato opuščamo vse vrste modifikacij, npr. pri zaokroženih samoglasnikih (*ü, ö* ipd.), pri vseh nosnih samoglasnikih, mehčanih in mehkih soglasnikih, posebne vrste zapornikih ali t. i. medzobnih pripornikih. Zvočnik *v* ter zveneče in nezveneče nezvočnike izgovarjamo kakor v navadnih slovenskih besedah. Tudi naglašujemo kakor v slovenščini (ne prevzemamo tujih tonemov, npr. srbsko-hrvaških ali kitajskih ali nordijskih); naglašeni samoglasniki so načeloma dolgi, naglašena *e* in *o* pa praviloma ozka, ne glede na to, kako se izgovarjata v izvornem jeziku; vedno pa izgovarjamo npr. široki *e* pred *j* [idêja] ali *o* pred *v*, npr. *Lvov/Lwów* [əlvôu]; prim. še *e* pred *r* [fêr]. Nenaglašeni samoglasniki so v slovenščini le kratki: torej v slovenskem besedilu npr. ne »vlečemo« srbsko-hrvaških ali čeških nenaglašanih dolžin (tako češ. *Dvořák* izgovorimo kar [dvórzak]). Tuje polglasnike, pisane z *e*, redkeje z *o* ali *a* (npr. v francoščini, nemščini, angleščini), sprejemamo kot polglasnike *le*, če so v slovenščini neobstoje. Če ne gre za običajne meje besed ali besednih delov (*med delom, oddati, superrevizija*), kjer so tudi v slovenščini možni t. i. dolgi soglasniki, tudi vse tuje dolge soglasnike izgovarjamo navadno: *Anna, Schiller, allegro* = [ána, šíler, alégro].

Posebni problemi nastajajo pri tvorbi iz prevzetih besed, npr. *Comte – Comtov, Laplace – Laplaceov, Bonn – bonski, Sevilla – seviljski, Biarritz – biariški* ipd. (prim. § 937, 980–982, 985, 987, 992).

223 Nekaj zgledov za posamezne jezike

1. H r v a š č i n a ali s r b š č i n a : *đuveč, čevapčić – džúveč, čevápčić*;
2. r u š č i n a : *sovet – sovjét*;
3. i t a l i j a n š č i n a : *condottiere, cinquecento, pizza, signora – kondotjêre, činkvečénto, píca, sinjóra*;
4. f r a n c o š č i n a : *chevreau, refrain, journal, boutique, menu, engagement – ševró, refrén, žurnál, butík(a), mení, angažmá*;
5. š p a n š č i n a : *junta, conquistador, gaucho, doña, mantilla, picador – húnta, konkvistadór, gávčo, dónja, mantílja, pikadór*;
6. n e m š č i n a : *Stuka, Reich, Wehrmacht, Föhn, Volksdeutscher – štúka, rájh, vërmaht, fén, fólksdójčér*;
7. a n g l e š č i n a : *meeting, weekend, charter, juice, couch, nylon, quiz, hobby, jersey, combine, strip-tease, out, goal, knock-out, show, container – míting, víkend, čárter, džús, kávc, nájlón, kvíz, hóbi, džêrsi, kombájn, stríptiz, ávt, gól, nókavt, šóv, kontêjner*.

Glasovi v morfemih

224

Kadar prevzete besede zapisujemo po slovenskem knjižnem izgovoru, upoštevamo tudi t. i. morfonološka (oblikoglasna) pravila: praviloma sprejemamo v slovenščino obliko iz krepkega položaja; soglasnike npr. iz položaja pred samoglasnikom, sklonljive besede iz rodilnika ednine ipd.: poljsko *Kraków Krakowa* (poljski izgovor [krákuf krakóva]) > slovensko *Krakov -a* [krákoʋ krákova]. Premikanja naglasa v tujih jezikih načeloma ne upoštevamo (zato *Krákov -a*), naglas s končnice predstavljamo na osnovo (rusko *Moskva* [maskvâ] > slovensko *Móskva*) ali z enega zloga na drugega (hrvaško *Hàjdūk -úka* > slovensko *Hajdúk -a*). Če naglas v izjemnih primerih ostane na končnem *-a* samostalnikov ženskega spola, se taki samostalniki sklanjajo po 3. ženski sklanjatvi, npr. *pietà, pri pietà*.

Pomni

225

1. Naglas na podomačenih imenih ne spada k obvezni pisni podobi besede, ampak zaznamuje samo izgovor. Pri dvojničnih naglasih je tu podana samo ena različica. Če je kaj že podomačeno mimo teh pravil, puščamo nespremenjeno (*Paris – Pariz*).

2. Prim. § 1071 in pisave za posamezne jezike.

Pisave za posamezne jezike

Splošna načela za obravnavo pisav* pri prevzemanju poimenovanj iz različnih tujih jezikov so obravnavana spredaj (§ 163–225), ravno tako tudi načela o prevzemanju črk in pismenk, o reševanju tipografskih težav, o zamenjavanju knjižni slovenščini tujega glasovja in naglaševanja ter o oblikoglasnih prilagoditvah tujega slovenskemu knjižnemu jeziku.

Tukaj je obravnavanih okoli 50 posameznih tujih pisav. Na začetku so obdelane evropske pisave, izhajajoče iz latinice latinskega jezika. V tem okviru so najprej obravnavane slovanske latinične pisave, nato albanska, madžarska in finska, sledijo pa romanske in germanske pisave. Druga velika skupina so grško-cirilicne evropske pisave, tretja pa azijske in afriške. Posamezne teh večjih skupin se začenjajo takole: germanska z nemško, ugrofinska z madžarsko, azijska s turško; v nadaljnjem si pisave sledijo po načelu zemljepisne bližine, pri azijskih npr. turška, hebrejska, arabska, perzijska, hindij-ska itn. Latvijska in litovska pisava sta na koncu evropskih pisav.

Pri latiničnih pisavah so pri vsaki najprej na vrsti tipografske zamenjave, nato pa glasovno in morebitno pisno domačenje. Kar je že podomačeno, je v zgledih pisano navadno, le da je zmeraj zaznamovan tudi naglas (npr. *Capua* – *Kápua*, *čevapčiči* – *čevápčiči*), pisno nepodomačenemu pa je izgovor, in sicer slovenski, dodan v oglatem oklepaju, npr. *Shakespeare*, *jazz* – [šékspir, džéz-]. Načeloma je tudi povedano, kako je v posameznih jezikih z besednim naglasom.

Pri nelatiničnih črkovnih pisavah je na začetku prečrkovanje, pri cirilici npr. *h* – *č*, *u* – *č*. Pri ciriličnih pisavah je prečrkovanje navedeno najprej za vsem pisavam skupne črke, pri vsaki izmed pisav pa še za posebne (lahko tudi le izgovorne).

Preglednice po abecedi podajajo glasovne ustreznike v navadnem slovenskem zapisu, npr. za latinsko *au* slovensko *av* (*augmentum* – *avgmènt*). Kadar ustrezna enota, prevzeta iz tujega jezika, pisno ni podomačena, pisavna slovenska ustreznica za tujo

* **Svetovalci za pisave:** T. Dietrich, univ. asist., za hindijsko pisavo, po *Načrtu pravil*; H. Faska, dr., red. univ. prof., za lužiški pisavi; E. Mihevc - Gabrovec, dr., red. univ. prof., za staro in novo grško pisavo; K. Gantar, dr., red. univ. prof., dopisni član SAZU, za latinsko pisavo, po *Načrtu pravil*; V. Gjurin, mag., za angleško pisavo, po *Načrtu pravil*; † V. Jagodic, viš. univ. pred., za albansko pisavo, za azijske in afriške pisave, izvemši hebrejsko in hindijsko; F. Jakopin, dr., znan. svet., redni član SAZU, za vzhodne cirilicne pisave; J. Krašovec, dr., izred. univ. prof., dopisni član SAZU, za hebrejsko pisavo, po *Načrtu pravil*; A. Lipovec, univ. lekt., za češko in slovaško pisavo, po *Načrtu pravil*; F. Mukics, prof., za madžarsko pisavo; P. Ondruš, dr., red. univ. prof., za slovaško pisavo; J. Orešnik, dr., red. univ. prof., redni član SAZU, za germanske in finsko pisavo; V. Pacheiner, strok. svet., za hindij-sko pisavo, po *Načrtu pravil*; B. Perko, prof., za hindijsko pisavo; M. Skubic, dr., red. univ. prof., za romanske pisave; Ch. Shigemori-Bučar, univ. lekt., za japonsko pisavo, po *Načrtu pravil*; M. Stankovič, univ. lekt., za arabsko pisavo, po *Načrtu pravil*; D. Stefanija, dr., red. univ. prof., za makedonsko in bolgarsko pisavo; A. Stich, dr., red. univ. prof., za češko pisavo; R. Šuštaršič, mag., za angleško pisavo, po *Načrtu pravil*; † M. Tavčar, za novogrško pisavo (prvotno); J. Zor, strok. svet., za hebrejsko pisavo; N. Zrimec, prof., za portugalsko pisavo. Za litovščino, latvijščino in estonščino sta preglednice podala J. Toporišič in J. Moder. Pripombe glede posameznih pisav so dali posamezniki tudi v javni razpravi po izidu *Načrta pravil*. J. Toporišič, dr., red. univ. prof., dopisni član SAZU, je bil predlagatelj prvotnih osnutkov skoraj za vse pisave ter usklajevalec pri končnih odločitvah.

Končno besedilo je sprejela podkomisija F. Jakopin (predsednik), J. Moder, † S. Suhadolnik (razen za tri nove pribaltske pisave), J. Toporišič (člani).

črko ali dvočrkje velja le za izgovor, npr. slovensko *ej* za angleški *a* v besedah kot *Watergate* [vótərgêjt]. V oglatem oklepaju zapisana podomačena oblika predstavlja hkrati podstavo za morebitno tudi pisno podomačitev, npr. slovenski *o* za angleški *a* v besedi *baseball* – [bêjzbol ^{tudi} bézbol].

Za vse prevzeto veljajo slovenska oblikoglasna (morfonološka) načela: črtica na koncu besede v oglatem oklepaju zaznamuje izgovor zadnjega soglasnika v položaju pred samoglasnikom, npr. *Wedgwood* – [védžvud-], kar se glede na položaj v glasovnem okolju izgovarja [védžvut védžvuda], tj. tako, kakor slovenski oblikoglasniški tip *brod* z izgovorom [brót bróda]. Polglasnik je v preglednicah podan z [ə], npr. za angleško črko *e* slovensko [ə]: *Buster*, *westminstrski* – [bástər, véstmínstərski].

V preglednice posameznih jezikov niso zajete besede s posebnimi črkami iz drugih jezikov ali iz posebnega lastnega izročila.

V preglednicah je v prvem stolpcu zapis ustreznega tujega jezika, v drugem črka ali črkje za slovenski fonemski izgovor in zapis, kadar je beseda pisno podomačena, v tretjem pa je oboje ponazorjeno: podomačeni primeri so pisani navadno, nepodomačeni pa imajo v oglatem oklepaju zapisan še izgovor.

Latinične pisave

1072

Latinska pisava

1073

Tipografske zamenjave (gl. § 217–220 in 1071)

Tipografskih zamenjav ni, združeni črki *æ* in *œ* pišemo razvezano *ae* in *oe*.

Zamenjave pri domačenju

Vse iz latinščine prevzeto v pisavi podomačujemo.

PREGLEDNICA

Lat.	Slov.	Zgledi
<i>a</i>	<i>a</i>	<i>Capua</i> – <i>Kápua</i>
<i>ae</i>	<i>e</i>	<i>praesens</i> – <i>prézent</i> , <i>Laelius</i> – <i>Lélij/Lélius</i>
	<i>ae</i>	<i>áer</i> – (<i>aerodróm</i>), <i>Aetius</i> – <i>Aétij/Aétius</i>
	<i>aj</i>	<i>Aeschylus</i> – <i>Ájshil</i>
<i>au</i>	<i>av</i>	<i>augmentum</i> – <i>avgmènt</i> , <i>Plautus</i> – <i>Plávt/Plávtus</i>
<i>c</i>	<i>k</i>	če ni pred <i>e</i> , <i>i</i> , <i>y</i> , <i>ae</i> , <i>oe</i> : <i>Capua</i> – <i>Kápua</i> , <i>credo</i> – <i>krédo</i>
	<i>c</i>	pred <i>e</i> , <i>i</i> , <i>y</i> , <i>ae</i> , <i>oe</i> : <i>Ceres</i> – <i>Cêrera</i> , <i>ciborium</i> – <i>cibórij</i> , <i>cynicus</i> – <i>cínik</i> , <i>Caesar</i> – <i>Cézar</i> , <i>caelibatus</i> – <i>celibát</i> , <i>Coelia</i> – <i>Célija</i>
	<i>g</i>	<i>Caius</i> – <i>Gáj(us)</i>
<i>ch</i>	<i>h</i>	<i>schema</i> – <i>shéma</i> , <i>Chiron</i> – <i>Híron</i>
	<i>k</i>	<i>charta</i> – <i>kárta</i> , <i>Christus</i> – <i>Krístus</i> , <i>chronica</i> – <i>krónika</i>
<i>ea</i>	<i>eja</i>	če je <i>e</i> naglašen (večinoma): <i>idea</i> – <i>idêja</i>
	<i>ea</i>	v drugih primerih: <i>alínea</i> (v imenih tudi naglašeni: <i>Réa</i>)
<i>eu</i>	<i>ev</i>	<i>eurythmia</i> – <i>evritmíja</i> , <i>Eugenius</i> – <i>Evgénij/Evgénius</i>
<i>i</i>	<i>i</i>	<i>Laetitia</i> – <i>Letícija</i>
	<i>j</i>	<i>Iustus</i> – <i>Júst</i>

Lat.	Slov.	Zgledi
<i>i</i>	<i>ij</i>	pred drugim samoglasnikom v nekaterih končajih: <i>materia</i> – <i>matêrija</i> , <i>Maria</i> – <i>Martja</i> , <i>Marianus</i> – <i>Márijan</i> , <i>Diocletianus</i> – <i>Diokleciján</i> , <i>Sextilius</i> – <i>Sekstílij</i> (na koncu osnove namesto <i>-us</i>); zelo podomačena imena imajo dvojnice brez <i>i</i> : <i>Florján</i> , <i>Márjan</i>
<i>oe</i>	<i>e</i>	<i>amoeba</i> – <i>améba</i> , <i>Phoebus</i> – <i>Féb/Fébus</i>
<i>ph</i>	<i>f</i>	<i>philosophia</i> – <i>filozofija</i> , <i>Phormio</i> – <i>Fórmio</i>
<i>qu</i>	<i>kv</i>	<i>aqua</i> – <i>ákva</i> , <i>Quirinus</i> – <i>Kvirín/Kvirínus</i>
<i>s</i>	<i>s</i>	<i>summa</i> – <i>súma</i> , <i>Christus</i> – <i>Krístus</i>
	<i>z</i>	med dvema samoglasnikoma, v sklopu <i>ns</i> in v nekaterih redkih drugih primerih: <i>Caesar</i> – <i>Cézar</i> , <i>consonans</i> – <i>konzonánt</i> , <i>Cosma</i> – <i>Kózma</i>
	<i>š</i>	v zvezah <i>sp</i> in <i>st</i> (samo v nekaterih primerih, gl. Pomni)
<i>sp</i>	<i>sp</i>	<i>spectrum</i> – <i>spékter</i> , <i>sperans</i> – <i>Spêrans</i>
	<i>šp</i>	v nekaterih besedah: <i>spiritus</i> – <i>špírit</i>
<i>st</i>	<i>st</i>	<i>structura</i> – <i>struktúra</i>
	<i>št</i>	v nekaterih besedah: <i>studens studentis</i> – <i>študènt</i> , <i>institutum</i> – <i>inštítút</i>
<i>th</i>	<i>t</i>	<i>thorax</i> – <i>tóraks</i> , <i>Thisbe</i> – <i>Tísba</i>
	<i>th</i>	v besedah po močnem grškem vplivu: <i>theta</i> – <i>théta</i>
<i>ti</i>	<i>ci</i>	če je pred samoglasnikom: <i>ambitio</i> – <i>ambícija</i> , <i>Tertius</i> – <i>Têrcij/Têrcius</i> (vendar prim. <i>hostia</i> , <i>bestia</i> , <i>Sextius</i> – <i>hóstija</i> , <i>béstija</i> , <i>Sékstij</i>)
	<i>ti</i>	v nekaterih besedah: <i>ochlocratia</i> – <i>ohlokratija</i> (po grški izgovarjavi)
<i>x</i>	<i>ks</i>	<i>ex libris</i> – [eks líbris], <i>Sextilius</i> – <i>Sekstílij/Sekstílius</i>
<i>y</i>	<i>i</i>	<i>cynicus</i> – <i>cínik</i> , <i>Lycurgus</i> – <i>Likúrg/Likúrgus</i>

Dvojne soglasnike izgovarjamo in pišemo enojno: *Commodus* – *Kómod(us)*, *possivum* – *posesív*. Besede grškega izvora naglašujemo po latinsko, če so prevzete prek latinščine.

Pomni

V nekaterih primerih sta *sp* in *st* nasproti *šp* in *št* v rabi za pomensko ločevanje: *instruáti* – *inštruáti*, *inspékcija* – *inšpékcija*; lahko sta tudi prosti ali drugačni varianti: *inštítút* – *instítút*, *instalácija* – *inštalácija*, *stádion* – *štádion*, *stárt* – *štárt*, *béstija* – *béštija*, *béštja*.

1074 Slovanske latinične pisave

1075 Srbska oz. hrvaška pisava

Tipografske zamenjave (gl. § 217–220 in 1071)

Črko *ć* lahko zamenjamo s *č*, črko *đ* pa z *dj*: *Nikšić* – *Nikšič*, *Đorđe* – *Djordje*.

Zamenjave pri domačenju

Črki *ć* in *đ* zamenjujemo s *č* in *dž*: *čevapčići*, *đuvec* – *čevápčići*, *džúvec*. To se deloma dogaja tudi z lastnimi imeni: *Pétrovič*, *Džákovo*.

Isl.	Slov.	Zgledi
<i>eng</i>	<i>ejng</i>	<i>Engi</i> – [êjngi]
<i>ey</i>	<i>ej</i>	<i>Akureyri</i> – [ákurejri], <i>geysir</i> – <i>gejzír</i>
<i>f</i>	<i>f</i>	<i>-fjörður</i> – [fjêrður]
	<i>v</i>	navadno med zvenečimi glasovi: <i>öræfi</i> – [êrajvi]
<i>fl</i>	<i>bl</i>	<i>Gafl</i> – [gábəl]
<i>fn</i>	<i>bn</i>	<i>Hafnafjörður</i> – [hábnafjêrður]
<i>i</i>	<i>i</i>	<i>Engi</i> – [êjngi]
	<i>j</i>	<i>Sveinn</i> – [svêjdən]
<i>ll</i>	<i>dl</i>	pogosto: <i>Snæfell</i> – [snájfedəl]
<i>nn</i>	<i>dn</i>	pogosto: <i>Sveinn</i> – [svêjdən]
<i>ó</i>	<i>ou</i>	<i>Hóp</i> – [hôup]
<i>ö</i>	<i>e</i>	<i>öræfi</i> – [êrajvi]
<i>rl</i>	<i>rđl</i>	<i>Sturlungaöld</i> – [stúrdlungaéld-]
<i>rn</i>	<i>rdn</i>	<i>Arnarson</i> – [árdnarson]
<i>p</i>	<i>t</i>	<i>Þingvellir</i> , <i>Alþingi</i> – [tíngvéđlir, áltíngi]
<i>y</i>	<i>j</i>	<i>Reykjavík</i> – [rêjkjavík]
	<i>i</i>	če je vrh zloga: <i>Mývatn</i> – [mívahtən]
<i>z</i>	<i>s</i>	<i>Gísur</i> – [gísur]

Črke *k*, *p*, *t* pred *l* in *n* izgovarjamo kot *hk*, *hp*, *ht*: *Hekla*, *Læknisstaðir*, *Gripla*, *Vopnafjörður*, *Katla*, *Vatnajökull* – [héhkla], podomačeno tudi *Hékla*, [lájhknistádir, gríhpla, vóhpnafjêrður, káhtla, váhtnajékudl].

Dvojne *pp*, *tt*, *kk* izgovarjamo kot *hp*, *ht*, *hk*: *Hnappavellir*, *Lögrétta*, *Stykkishólmur* – [hnáhpavéđlir, légrjéhta, stíhkishôulmur]. Dvojne soglasnike izgovarjamo enojno, pri nekaterih so dodatne posebnosti, razvidne iz preglednice in te opombe.

Naglas je redno na prvem zlogu besede.

1106 Grško-cirilične pisave

Grški pisavi

1107 Starogrška pisava

Prečrkovanje

α <i>A</i>	álfa	– <i>a</i>	ι <i>I</i>	jóta	– <i>i, j</i>	ρ <i>P</i>	ró	– <i>r</i>
β <i>B</i>	béta	– <i>b</i>	κ <i>K</i>	kápa	– <i>k</i>	σ ς Σ	sígma	– <i>s</i>
γ <i>Γ</i>	gáma	– <i>g</i>	λ <i>Λ</i>	lámdba	– <i>l</i>	τ <i>T</i>	táv	– <i>t</i>
δ <i>Δ</i>	délta	– <i>d</i>	μ <i>M</i>	mí	– <i>m</i>	υ <i>Υ</i>	ípsilon	– <i>y</i>
ε <i>E</i>	épsilon	– <i>e</i>	ν <i>N</i>	ní	– <i>n</i>	ϕ Φ	fí	– <i>ph</i>
ζ <i>Z</i>	dzéta	– <i>dz/z</i>	ξ <i>Ξ</i>	ksí	– <i>x</i>	χ <i>X</i>	hí	– <i>ch</i>
η <i>H</i>	éta	– <i>ē</i>	$\omicron$ <i>O</i>	ómikron	– <i>o</i>	ψ Ψ	psí	– <i>ps</i>
θ <i>Θ</i>	théta	– <i>th</i>	π <i>Π</i>	pí	– <i>p</i>	ω Ω	ómega	– <i>ō</i>

Dvočrkje *ov* je *ou* ali *u*: ἀκούω – ακούō/akúō (prim. **akustika**).

V starejši pisavi obstaja še *F* (digáma) – *w* [u].

Ločevalna znamenja za oba pridiha (spiritusa) in za naglase ostanejo in se tudi stavijo kot v grški pisavi; tako tudi jota subskriptum.

Tipografske zamenjave (gl. § 217–220 in 1071)

Joto subskriptum izpuščamo, tako tudi ločevalna znamenja, ostri pridihi (´) pa zamenjujemo s *h*: Ἥρα, Ῥόδος, πάντα ῥεῖ – *Hera, Rhodos, panta rhei*.

Zamenjave pri domačenju

1. Črki *ε* in *η* zamenjujemo z *e*, črki *ο* in *ω* pa z *o*: Ἐρως, Ἥρα, Ἀρχιλόχος, Ζήνων – *Ēros, Hēra, Arhúlohos, Zénon*.

2. Črki *ν* in *ι* zamenjujemo z *i*: Κύρος, Διόνυσος – *Kír(os), Diónizos/Dioníz*; o zamenjavi teh dveh črk v dvoglasnikih gl. točko 3.

3. Črko *υ* za samoglasnikom (razen za *ο*, gl. točko 4) zamenjujemo z *v*, črko *ι* pa za vsemi samoglasniki z *j*: Ἄβλις, Ζεύς, Ἄϊολος, Κροῖσος – *Ávliś/Ávlida, Zévs, Ájolos/Eól, Krójzos/Krész*. Kakor kažejo zgledi, namesto *aj* in *oj* pišemo v primerih, podomačenih po latinščini, kar *e*: *Eól, Krész*.

4. Dvočrkje *ov* za samoglasnik *u* zamenjujemo z *u*: Μοννιχία – *Munihíja*.

5. Črke *ζ*, *ξ*, *θ* in *ψ* zamenjujemo z *z* ali *dz*, *t* ali *th* (izjemno), *ks* in *ps*: Ζήνων, Ζεύς, ζῆτα, Θαλῆς, θῆτα, Ξάνθος, Ὀψίγονος – *Zénon, Zévs, dzéta, Táles, théta, Ksántos, Opsígonos*.

6. Črki *σ* in *ς* zamenjujemo s *s*, medsamoglasniški *σ* v podomačenih imenih pa po latinski izreki z *z*: Διόνυσος, Σωκράτης – *Diónizos/Dioníz, Sokrátēs/Sókrat*.

7. Znamenje za ostri pridihi, tj. (´), zamenjujemo s *h*, za blagi pridihi, tj. (˘), pa opuščamo: Ἥρα, Ἐρως – *Hēra, Ēros*.

8. Dvojne soglasnike zamenjujemo z enojnimi, le *γγ* z *ng*: Ἄμμων, Κνωσσός, Ἄγγαῖος – *Ámon, Knósos, Angájos*.

9. Črko *γ* pred *γ*, *κ*, *χ* in *ξ* zamenjujemo z *n*: Ἀγγελίδας, Ἄγκυρα, Ἀγχίσις, λάρυγγ – *Angenídas, Ánkira, Anhíses, lárinks*.

10. Naglasna znamenja pri podomačevanju izpuščamo oz. jih pišemo po zakonih slovenščine.

11. Prek poznejše grške, t. i. itacistične izgovarjave imamo *i* tudi za nekatere druge dvoglasnike: στοιχεῖα – *stihíja*.

Novogrška pisava

1108

Prečrkovanje

Posamezne črke zamenjujemo z latiničnimi tako kot pri stari grščini, le da je glasovna vrednost črk in črkovnih skupin precej drugačna kakor v stari grščini.

Zamenjave pri domačenju

Nekaj zamenjav je razvidnih iz preglednice.

PREGLEDNICA

Ngr.	Slov.	Zgledi
αι	e	Αἰτωλία – Etólíja
β	v	Γιουγκοσλαβία – Jugosláníja
γ	g	γίγας – gígánt
	j	pred govornjenim i ali e: γίγας, Γερμανός – [jígas], <i>Jermanós</i>
γγ	ng	Ἄγγελος – Ángelos
γι	j	pred samoglasnikom: Γιαννιτσά – [janíca]
γχ	nh	Ἀγχιάλος – Anhíalos
γκ	g	Γκάνα – Gána
	g/ng	Μαγκριώτης – Mangriótis
	g	v tujkah: Γιουγκοσλαβία – Jugosláníja
ει	i	Εἰρηνικός – Irinikós
	ij	pred samoglasnikom: Πήλειον, Ἀλεξάνδρεια – Pílijon, Aleksándrija
ζ	z	Ζάρκον – Zárkon
η	i	Πήλειον – Pílijon
	j	pred samoglasnikom: ἦός – [jós]
θ	t	Θεσσαλία – Tesálija
ι	i	γίγας, σκιάζω – [jígas], [skíázo] 'senčim'
κ	k	Ζάρκον – Zárkon; prim. še γκ in γχ
μ	m	οἰκονόμος – [ikonómos]
μπ	b	na začetku besede: Μπαλάνος – Balános
	mb	med samoglasniki: Καλαμπάκα – Kalambáka
ν	n	Ζάρκον – Zárkon
ντ	d	na začetku besede: Ντόγκα – Dónga
	nd	med samoglasnikoma: Διαμαντίς – Diamandís
οι	i	οἰκονόμος – [ikonómos]
	j	pred samoglasnikom: οἰακιστής – [jakistís]
ου	u	Λουτράκι – Lutráki
τ	t	Στύρα – Stíra
τζ	dz	τζάκι – [dzáki] 'dimnik'
τσ	c	τσακάλι – [cakáli] 'šakal'
υ	i	Στύρα – Stíra
	ij	pred samoglasnikom: ὑάκινθος – hijacínta
	v	za samoglasniki α, η, ε: Γλαυκός, Εὐρώπη – Glavkós, Evrópa (grški izgovor [f] pred nezvenečimi soglasniki in na koncu besede)
υι	i	υἱικός – [ijikós]
	j	pred samoglasnikom: υἴός – [jós]
φ	f	Φίλιπποι – Filípi
χ	h	Χανιά – [hanijá]

Dvojne soglasnike zamenjujemo z enojnimi: 'Ελλάς, Σάππε – [elás], Sápe; o γγ gl. v preglednici pri γ.